

פרשת כי תבוא תשע"א
Torah Writ on Stone! For Whom?

דברים פרק כז

(א) ויצו משה וזקני ישראל את העם לאמר שמר את כל המצוה אשר אנכי מצוה אתכם היום: (ב) והיה ביום אשר תעברו את הירדן אל הארץ אשר יקנך אלהיך נתן לך והקמת לך אבנים גדולות ושדת אתם בשיד: (ג) וכתבת עליהן את כל דברי התורה הזאת בעברך למען אשר תבא אל הארץ אשר יקנך אלהיך נתן לך ארץ זבת חלב ודבש כאשר דבר יקנך אלהי אבותיך לך: (ד) והיה בעברכם את הירדן תקימו את האבנים האלה אשר אנכי מצוה אתכם היום בהר עיבל ושדת אותם בשיד: (ה) ובנית שם מזבח ליקנך אלהיך מזבח אבנים לא תניף עליהם ברזל: (ו) אבנים שלמות תבנה את מזבח יקנך אלהיך והעלית עליו עולת ליקנך אלהיך: (ז) וזבחת שלמים ואכלת שם ושמת לפני יקנך אלהיך: (ח) וכתבת על האבנים את כל דברי התורה הזאת באר היטב:

רש"י

(א) **שמור את כל המצוה** - לשון הווה
גרדניט בלע"ז (בעאבאכטענד): (ב)
והקמות לך - בירדן ואחר כך תוציא משם אחרות ותבנה מהן מזבח בהר עיבל נמצאת אתה אומר ג' מיני אבנים היו שנים עשר בירדן וכנגדן בגלגל וכנגדן בהר עיבל כדאיתא במסכת סוטה (ל"ה):
(ח) **באר היטב** - בשבעים לשון:

אבן עזרא

(א) **ויצו משה** - בצווי השם. וזקני ישראל - אמר כן להקל, וכן רבים, וכבר הזכרתים. שמור את כל המצוה - ומה היא והקמות לך אבנים גדולות. להכיל התורה. ויאמר הגאון ז"ל, כי כתוב עליהם מספר המצות, כמו הכתובות בהלכות גדולות בענין אזהרות, ויפה אמר: (ב) וטעם **בשיד** - שיעמדו: (ג) **למען** - כי השם יעזרך אם החלות לשמור מצותיו. וזאת המצוה הראשונה לביאתם לבנות להם מזבח חדש להודות לשם שהחלו להיותם בארץ:

רמב"ן

(ג) **וכתבת עליהן את כל דברי התורה הזאת** - אמר ר"א בשם הגאון, שכתבו עליהם מנין המצות כמו הכתובות בהלכות גדולות כעין אזהרות, וטעם "באר היטב" (פסוק ח), הכתיבה. ורבותינו אמרו (סוטה לב א), בשבעים לשון. ומצינו בספר תאגי, שהיתה כל התורה כתובה בהן מבראשית עד לעיני כל ישראל בתאגיה וזיוניה, ומשם נעתקו התאגין בכל התורה. ויתכן שהיו האבנים גדולות מאד, או שהיה ממעשה הנסים: **למען אשר תבא אל הארץ** - אמר רבי אברהם, כי השם יעזרך אם החלות לשמור מצותיו, כי זאת היא המצוה הראשונה לביאתם לארץ. ולפי דעתי, "למען אשר תבא" רמז לכל דברי התורה, יאמר שתכתוב על האבנים את כל דברי התורה הזאת בעברך בירדן מיד למען אשר באת אל הארץ, כי בעבור התורה באת שמה. וכן למען ינוח עבדך ואתך כמודך וזכרת כי עבד היית (לעיל ה יד טו), ינוח עבדך ואתך כמודך למען תזכור כי עבד היית. או טעמו, תכתוב עליהם את כל דברי התורה הזאת להיות לך לזכרון, למען אשר תבא אל הארץ ותכבשו אותה ותירש את כל העמים ההם בהיותך זוכר התורה ושומר כל מצותיה:

הכתב והקבלה על דברים פרק כז פסוק ח

(ח) **וכתבת את כל**. להרמב"ן היו האבנים גדולות מאד, אם שהיו ממעשה נסים לכתוב עליהן מבראשית עד לעיני כל ישראל, ולראב"ע בשם הגאון כתבו עליהן מנין כל המצות והאזהרות כעין שכתבן בהלכות גדולות, ואחרים יאמרו שהוא מוסב אפרשת היום הזה (לעיל ט"ז); ובני המשכיל מ"ה שמואל נ"י [ז"ל] אמר מלת כל פה ענינו כמו כלל, הכולל פרטים רבים כמו וזכרתם את כל מצות ה', שהוא לרז"ל פי שמע לפי שיש בה קבלת מלכות שמים והרחקת ע"א וכן שתי דברות הראשונות אנכי ולא יהיה נקראים כל הדברים (כמ"ש בשלח לך ט"ו כ"ב בוכי תשגו, ע"ש), וכבר למדונו מדברי רד"ק כי אין תיבת כל מלה, אבל הוא שם על הכלל כולו, לכן יתכן לומר הכל בה"א, כי אם הוא מלת הענין לא יבא בה"א, ושפיר אמר הרו"ה עמ"ש (יהושע א' ז') לעשות ככל התורה אל תסור ממנו, שהיה ראוי ממנה בה"א, ואמרו ממנו שהכנוי שב על מלת ככל שטעמו כלל התורה, כי מלת כל שם דבר הוא. וכן כאן את כל דברי התורה הזאת פי' כלל דברי התורה (אינבערגרף דיעזר גאנצען לעהרע), וכתבו עליהן אם פרשת שמע או שתי הדברות, וקצת סמוכים לזה ממה דכתיב בפי' הקהל (וילך ל"א י"א) תקרא את התורה הזאת ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת, ובאמת לא היה נקרא כל התורה כולה רק מאלה הדברים עד פי' שמע שבואתחנן, והיה אם שמוע שבפי' עקב, וברכות וקללות (כבמתני' דסוטה ספ"ז), הנה גם על פי' קבלת מלכות שמים וקבלת עול מצות וכדומה ממצות הכלליות אה"כ תקרא את התורה הזאת וגו', ה"נ כאן אין מן ההכרח לפרש את כל דברי התורה הזאת, מבראשית עד לעיני כ"י, כ"א מצות כלליות כפרשת שמע והיה אם שמוע וכדומה להן. ולכן אמרו (בסוטה) שכתבו עליהם את התורה בשבעים לשון לתועלות האומות שילמדוה (ע"ש ברש"י), ואין האומות מצווים על שמירת כל מצות התורה כדאמרינן תורה צוה לנו, לנו ולא לאוה"ע, אלא על כללת התורה מדבר והוא אחדות הבורא וכאמור, והנה ע"ד הפשט היינו יכולים לפרש לשון כל דברי התורה הזאת, כפי' המפרשים, מבראשית עד לעיני כ"י, ולשון וכתבת על האבנים דומה ללשון וכתבתם על מזוזות, דכתיבה דהתם איננה על המזוזה עצמה כ"א על קלף הנקבע ואח"כ על מזוזת הבית, ה"נ שיכתוב כל התורה מבראשית עד לעיני כ"י על קלף כס"ת, ויקבענה אח"כ על האבנים. אמנם קבלת רבותינו תכריע:

משנה מסכת סוטה פרק ז

[א] אלו נאמרין בכל לשון פרשת סוטה ויודי מעשר קריאת שמע ותפלה וברכת המזון ושבעת העדות ושבעת הפקדון: [ב] ואלו נאמרין בלשון הקודש מקרא בכורים וחליצה ברכות וקללות ברכת כהנים וברכת כהן גדול ופרשת המלך ופרשת עגלה ערופה ומשוח מלחמה בשעה שמדבר אל העם: [ג] מקרא בכורים כיצד (דברים כ"ו) וענית ואמרת לפני ה' אלהיך ולהלן הוא אומר (שם כ"ז) וענו הלויים ואמרו מה ענייה האמורה להלן בלשון הקדש אף כאן בלשון הקדש: [ד] ליצה כיצד (שם כ"ה) וענתה ואמרה ולהלן הוא אומר וענו הלויים ואמרו מה ענייה האמורה להלן בלשון הקדש אף כאן בלשון הקדש ר' יהודה אומר וענתה ואמרה ככה עד שתאמר בלשון הזה: [ה] ברכות וקללות כיצד כיון שעברו ישראל את הירדן ובאו אל הר גריזים ואל הר עיבל שבשומרון שבצד שכס שבאצל אלוני מורה שנאמר (שם י"א) הלא המה בעבר הירדן וגו'

ולהלן הוא אומר (בראשית י"ב) ויעבר אברהם בארץ עד מקום שכס עד אלון מורה מה אלון מורה האמור להלן שכס אף אלון מורה האמור כאן שכס ששה שבטים עלו לראש הר גריזים וששה שבטים עלו לראש הר עיבל והכהנים והלויים והארון עומדים למטה באמצע הכהנים מקיפין את הארון והלויים את הכהנים וכל ישראל מכאן ומכאן שנאמר (יהושע ח') וכל ישראל וזקניו ושוטריו ושופטיו עומדים מזה ומזה לארון וגו' הפכו פניהם כלפי הר גריזים ופתחו בברכה ברוך האיש אשר לא יעשה פסל ומסכה ואלו ואלו עונין אמן הפכו פניהם כלפי הר עיבל ופתחו בקללה (דברים כ"ז) ארוך האיש אשר יעשה פסל ומסכה ואלו ואלו עונין אמן עד שגומרין ברכות וקללות ואחר כך הביאו את האבנים ובנו את המזבח וסדוהו בסיד וכתבו עליו את כל דברי התורה בשבעים לשון שנאמר (שם) באר היטב ונטלו את האבנים ובאו ולנו במקומן:

מסכת סוטה דף לה ע"ב

נמצאת אתה אומר: שלשה מיני אבנים היו; אחד שהקים משה בארץ מואב, שנאמר: (דברים א) בעבר הירדן בארץ מואב הואיל משה באר וגו', ולהלן הוא אומר: (דברים כז) וכתבת עליהן את כל דברי התורה הזאת וגו', ואתיא באר באר; ואחד שהקים יהושע בתוך הירדן, שנאמר: (יהושע ד) ושתים עשרה אבנים הקים יהושע בתוך הירדן; ואחד שהקים בגלגל, שנאמר: (יהושע ד) ואת שתים עשרה האבנים האלה אשר לקחו וגו'. ת"ר: כיצד כתבו ישראל את התורה? רבי יהודה אומר: על גבי אבנים כתובה, שנאמר: (דברים כז) וכתבת על האבנים את כל דברי התורה הזאת וגו', ואחר כך סדו אותן בסיד; אמר לו רבי שמעון: לדברך, היאך למדו אומות של אותו הזמן תורה? אמר לו: בינה יתירה נתן בהם הקב"ה, ושיגרו נוטירין שלהן וקילפו את הסיד והשיאוה, ועל דבר זה נתחתם גזר דינם לבאר שחת, שהיה להן ללמד ולא למדו; ר' שמעון אומר: על גבי סיד כתובה, וכתבו להן למטה: (דברים כ) למען אשר לא ילמדו אתכם לעשות ככל וגו', הא למדת, שאם היו חוזרין בתשובה היו מקבלין אותן.

ספר קדושת לוי - פרשת כי תבא

וכתבת על האבנים את כל דברי התורה הזאת באר היטב. ועיין ברש"י ז"ל באר היטב בע' לשון. וצריך להבין מה צוה בכאן לכתוב את התורה בע' לשון. ויבואר על פי פירוש רש"י ז"ל בראשית (בראשית א, א) כו', כדי שלא יאמרו כו', הם אומרים להם כל הארץ כו', וברצונו ניטלה מהם ונתנה לנו. הפשט הפשוט כיון שישראל קבלו התורה ולכך נתן לנו את הארץ, וזה שאמר הקדוש ברוך הוא להקים אבנים ולכתוב עליהם התורה בשבעים לשון בבואם לארץ כדי להראות לכל האומות לכך יקחו ישראל את הארץ, כי על שלא קבלו התורה כל האומות כי אם ישראל לבדם הם קבלו התורה לכך יקחו ישראל את ארץ ישראל:

Rabbi Brovender's Shiur is sponsored by Dr. Bernard & Robin Cohen

Visit www.atid.org/shiur for audio recordings, Podcasts, or to sign-up to receive sources in advance.

Visit www.WebYeshiva.org to sign up for Rabbi Brovender's fully interactive, online Yeshiva.